

HEIDEGGERIO TECHNIKOS SAMPRATOS UŽUOMAZGOS ANKSTYVOSIOSE SENOVĖS GRAIKŲ INTERPRETACIJOSE

Tomas Nemunas Mickevičius

Vilniaus universiteto Filosofijos istorijos ir logikos katedra
Universiteto g. 9/1, LT-01513 Vilnius
El. paštas: nemunas.tomas@gmail.com

Santrauka. Straipsnyje parodoma ankstyvųjų Martino Heideggerio senovės graikų filosofijos interpretacijų svarba jo vėlesnei moderniosios technikos sampratai. Parodoma, pirma, kaip ankstyvųjų senovės graikų tekstų interpretacijose išskylanti pagamintos būties (*Hergestelltsein*) samprata su joje glūdinčiu pamatiniu graikų ontologijos orientyru į pastovią esamybę atsispindi vėlesniuose moderniosios techninės būties atverties apmąstymuose, tarpstančiuose po machinacijos (*Machenschaft*) ir vėliau – sąstato (*Gestell*) vardais. Antra, parodoma vieno iš pamatinių gaminančios *Dasein* veiklos (*herstellende Verhalten*) struktūrinių elementų – priežastingumo sampratos – svarba vėlgį vėlyvajai moderniosios technikos kaip būties atverties interpretacijai. Ir trečia, parodoma, kaip ankstyvoji aristotelinės *τέχνη* kaip tiesos (*ἀλήθεια*) ar buvimo tiesoje (*ἀληθεύειν*) būdo samprata atsispindi moderniosios technikos kaip būties atverties būdo sampratoje.

Pagrindiniai žodžiai: technika, machinacija, sąstatas, gaminimas, būtis

Straipsnis remiasi bendra hipoteze, kad technikos apmąstymo giją kaip vieną centrinių galima atsekti per visą žymaus vokiečių filosofo Martino Heideggerio mąstymo istoriją. Kitaip tariant, moderniosios technikos būties atverties specifika apmąstoma ne tik garsiajame 1953 metų straipsnyje „Technikos klausimas“ (Heideggeris 1992), bet ir, pavyzdžiui, tokia ankstyvajame 1922 metų straipsnyje kaip „Fenomenologinės interpretacijos atsižvelgiant į Aristotelį“ (Heidegger 2005) arba pačiame paskutiniajame Heideggerio tekste – sveikinamajame žodyje (Heidegger 2000), skirtame tuo metu jau dešimtajam kasmetiniam amerikiečių Heideggerio ratelio (*Heidegger Circle*) suvažiavimui Čikagoje 1976 metais. Šią istoriją galima nusakyti tokiais pamatiniais, tarpusavyje glaudžiai

susijusiais žodžiais: pagaminta būtis (*Hergestelltsein*) (šiam tarpsoniui su tam tikromis išlygomis priskirtinas ir garsusis veikalas *Būtis ir laikas* (Heidegger 1977)), machinacija (*Machenschaft*) ir sąstatas (*Gestell*). Šis straipsnis skirtas parodyti, kaip ankstyvosios Heideggerio senovės graikų tekstų interpretacijos, ypač jose pasirodanti pagamintos būties samprata, atsispindi vėlesniuose moderniosios technikos apmąstymuose.

Senovės graikų mąstymo kaip kylančio iš gaminančios veiklos samprata

Ankstyvasis Heideggeris pateikė novatorišką senovės graikų mąstymo kilties sampratą tokiuose tekstuose kaip „Fenomenologinės

interpretacijos atsižvelgiant į Aristotelį“ ar kiek vėlesniame 1924 metų paskaitų kurse *Platonas: Sofistas* (Heidegger 1992b). Nors eksplicitiškai šiuose tekstuose apie moderniąją techniką nekalbama, tačiau kai kurie pamatiniai juose išskleidžiami motyvai atsispidės vėlesniame Heideggerio mąstyme, jau atvirai sietame su mums čia rūpima moderniaja technika. Tokią interpretacijos kryptį ne viename savo tekstų patvirtina švedų tyrinėtojas Hansas Ruinas, rašantis, pavyzdžiui: „[...] ši tema [Heideggerio Ge-Stell, ar lietuviškai, są-stato, apmaš-tymai – T. M.] iškyla dar Paului Natorpui rašytame 1922-ųjų tekste apie Aristotelį, kuriame graikų substancinė metafizika apibrėžta kaip grįsta technine nuostata, kuria remiantis gamta pasirodo kaip tai, kas yra *her-gestellt*, pagaminta“ (Ruin 2014: 26). *Išskleiskime šią inovatyvią Heideggerio pateiktą senovės graikų mąstymo kulties sampratą. Vadinamajame 1922-ųjų Raporte Natorpui rašyta:*

Objektų laukas, kuris suteikia pirmą pradę būties prasme, yra *pagaminti* [*hergestellt*], pirmiausia naudojimui skirti objektai. Taigi ne *daiktų* kaip *teoretiškai* ir faktiškai suvoktų objektų būties laukas, bet gaminančioje, dirbančioje, naudojančioje apsieityje¹ sutinkamas pasaulis yra tas „kur“ [Das Worauf], į kurį yra nukreipta pirmą pradę būties patirtis. Tai, kas gaminančios apsieities judėjime (ποίησις) yra tapę užbaigta, įėję į jo naudojimo tendencijos turimą buvimą esamu [*Vorhandensein*], yra tai, kas yra. Būtis reiškia *buvimą pagamintu* [*Hergestelltsein*] ir, kaip kažkas pagaminta, susiję su apsieities tendencijos reikšmiškumu. (Heidegger 2005 [1922]: 373)

Heideggerio nuomone, tokios pamatinės senovės graikų filosofijos sąvokos kaip

¹ Terminas „Umgang“ verčiamas pagal Tomo Kacherausko *Būties ir laiko* atitinkamo termino vertimą.

materija, idėja, forma, teorija ir kitos savo prasme – paties graikams to neįsisąmoninus – įgauna kaip tik iš tokio santykio su esiniais, kuris įvardijamas gaminimu: graikiškai „ποίησις“, o vokiškai „Herstellung“. Pavyzdžiui, platoniškoji „idėja“ (εἶδος) Heideggeriui yra ne kas kita kaip amatininko mintyse esantis provaizdis, pagal kurį jis ketina gaminti kokį nors daiktą. Taip pat „idėja“ yra ir jau *pagaminto* daikto išvaizda (*Aussehen*), Heideggerio vėliau eksplikuojuama *Vorhandenheit*² ir *Anwesenheit* vardais. Mano temai svarbu, kad ši gaminanti veikla sietina ir su „τέχνη“ sąvoka žymimu žinojimu. Kaip teigia Arūnas Sverdiolas, aptardamas mums svarbią interpretaciją, „[p]asak Martino Heideggerio, Platonas net pačią būtį aiškinęs dirbdinimo (*techne*) akirtyje.“ (Sverdiolas 2013: 156). Kitaip tariant, anot Heideggerio, graikai visą būtį – taigi ir gamtą – suvokę per analogiją su pirmine artefakto gaminimo struktūra³. Heideggeris minėtame paskaitų kurse *Platonas: Sofistas* rašo:

Ta pačia „kas“ [des Was] interpretacijos kryptimi nurodo ir φύσις samprata. Φύειν reiškia leidimą augti, gaminimą [erzeugen], pirmiausia paties savęs gaminimą. Kas gamini [Erzeugnis] arba pagamintą reikmenį [erzeugte Zeug] padaro galimą (pagaminamą), vėlgi yra išvaizda [Aussehen], iš kurios tai, kas pagamintina, turi tapti ir būti. Iš φύσις, dalyko prigimties, iškyla tikras daiktas. (Heidegger 1975: 151)

Kitus šios graikų būties supratimo struktūrinius elementus dar panagrinėsi-

² Heideggerio *Būties ir laiko* sąvokų *Vorhandenheit* ir *Zuhandenheit* ryšys su moderniosios techninės būties atverties specifika plačiai svarstomas, tačiau šie svarstymai tokie įvairialypiai, kad jų šiame straipsnyje nesiimsiu pristatyti net ir bendrais bruožais.

³ *Būtyje ir laike* ši mintis bus nagrinėjama daugiau naudojimo (*Gebrauch*) ir ypač parankumo (*Zuhandenheit*) aspektais.

me, o dabar galime pasakyti, kad tokia poetinė φύσις samprata Heideggerio bus plėtojama ir vėlesniuose tekstuose: jos ryšys su moderniąja technine būties atvertimi ambivalentiškas – Heideggeris tiek teigs šiųjų sampratų esminį giminingumą, tiek jas priešins, tačiau daugiau to neišskleisiu. Čia paskaitykime Michaelą Zimmermanną, eksplikuojantį veikiau pirmąjį galimą šių temų ryšio traktavimo kelią:

Graikų metafizikos kūrėjai apibrėžė esinių būtį proto-technologiniu būdu. Jiems „būti“ reiškė „būti pagamintam“ [produced]. Taigi, anot Heideggerio, metafizikos istorija tapo *produkcionistinės* [productionist] metafizikos išsklaida. Technologinis būties supratimas, požiūris, kad visi daiktai yra ne kas kita kaip gryna medžiaga nesustojančiam gamybos ir vartojimo procesui, tėra galutinė produkcionistinės metafizikos pakopa. (Zimmermann 1990: xv).

Iš tiesų, ši graikiškoji būties pagamintumo idėja bus esminga visais vėlesniais Heideggerio technikos apmąstymo tarpsniais. Kaip žinoma, ketvirtajame dešimtmetyje pasirodžiusi machinacijos (*Machenschaft*) sąvoka Heideggerio jau eksplacitiškai sieta su moderniosios techninės būties atverties specifika – tai pirmasis Heideggerio terminas, eksplacitiškai įvardijantis tokią būties atvertį. Viename iš fragmentinių, mįslingųjų to meto tekstų *Indėliai į filosofiją (Iš Įvykio)* skaitome:

[...] pavadinimas [machinacija – T. M.] iškart turėtų nurodyti *darymą* [ποίησις, τέχνη], kurį mes pirmiausia žinome kaip žmogiškąją veiklą. Tačiau ji pati kaip tik ir galima per pamatą tokios esinių interpretacijos, kurioje iškyla paviršiun esinių padaromumas, ir būtent tokiu būdu, kad esiniškumas apibrėžiamas per pastovumą [Beständigkeit] ir esamumą [Anwesenheit]. Tai, kad *kažkas pats iš savęs save daro* ir todėl yra atitinkamam vyksmui padaromas, *savęs-iš-savęs darymas* yra

tokia φύσις interpretacija iš τέχνη ir jos rato požiūrio, kurioje įsigalioja padaromumo ir savęs-darymo persvara (plg. ryšį tarp ιδέα ir τέχνη), kuri trumpai vadinama machinacija. (Heidegger 1989: 126).

Tiesa, machinacijos sampratoje graikiškasis būties kaip pagaminto esinio pastovios išvaizdos supratimas esmingai papildomas istoriniu matmeniu, kuriame pridodama krikščioniškojo pasaulėvaizdžio, taip pat Naujųjų laikų gamtos mokslo svarba moderniajai techninei būties atverčiai, tačiau detali šių aspektų eksplikacija būtų jau kito straipsnio tema. Dabar tik galime pridurti, jog ir garsiajame „Technikos klausime“, kuriame moderniosios technikos būties atverties specifika jau skleidžiama po pamatiniu „sąstato“ (*Gestell*) vardu, taip pat pasikartoja šis gaminimo motyvas: „Plačiau paplinta regimybė, kad visa, kas yra, egzistuoja tik tiek, kiek tai padaryta [Gemachte] žmogaus.“ (Heideggeris 1992: 235). Apibendrinami galime pasakyti, kad moderniosios technikos esmės (machinacijos ir sąstato) svarbiausias momentas – būties kaip pagamintos, būties pagaminamumo samprata – pirmą sykį suformuluota dar ankstyvosiose Heideggerio senovės graikų filosofijos interpretacijose, eksplacitiškai nesietose, bet, mano nuomone, sietinose su moderniosios techninės būties atverties samprata. Tai atsispindi ir minėtoje iš gaminimo struktūros kylančioje pastovios esamybės (*beständige Anwesenheit*) sampratoje, galiausiai pereinančioje į moderniosios technikos išteklių stovėsenos (*Bestand*) sampratą.

Priežasties sampratos kiltis iš gaminančios veiklos

Dabar kiek detaliau išskleiskime aptartosios gaminančios Dasein veiklos (*herstellende*

Verhalten) vieną pamatinių struktūrinių elementų – priežasties struktūrą. Heideggeris čia pasitelkia pirmąją Aristotelio *Metafizikos* knygą tam, kad išskleistų aristotelinę mokslinio tyrimo sampratą. Tiesa, vėlgi čia nėra kalbama apie moderniąją techniką, tačiau, mano nuomone ir sutinkamai su, pavyzdžiui, minėtąja Ruino interpretacija, būtent pastarosios sampratą čia jau galime implicitiškai numatyti. Šioje vietoje, norėdamas atskleisti pamatinę Aristotelio mokslinio tyrimo struktūrą, Heideggeris netikėtai kreipiasi ne į stagiriečio *Analitikas*, kuriose ji detaliausiai ir skleidžiama, bet į minėtąją pirmąją *Metafizikos* knygą. Heideggeriui čia bene svarbiausias šis vieno pamatinių Vakarų kultūros tekstų sakiny:

[...] mes manome, kad žinios bei nuovoka labiau priklauso nuo meno [τέχνη] nei nuo patyrimo, o menininkai [τεχνίτας] išmintingesni [σοφωτέρους] už turinčius patirtį žmones, nes visų žmonių išmintis labai priklauso nuo žinių. Taip yra todėl, kad pirmieji žino reiškinių priežastį [αἰτίαν], o antrieji – ne. Mat turintieji patyrimą žmonės žino „kad“ [τὸ ὄτι] [kas nors yra], bet nežino „kodėl“ [διότι]. Dėl to mes kiekvieno darbo vadovus gerbiame labiau nei amatininkus ir manome, kad jie išmintingesni už juos, nes žino to, kas yra daroma, priežastį. (Aristotelis 1999: 571 / *Met.* 981a–981b)

Mąstytojui čia rūpi „komparatyvinė išraiška“ (Heidegger 2005: 388) „išmintingesnis“ (σοφώτερον), kuria įvardijami menininkai, tačiau šiame straipsnyje galėtume verst ir – *technikai* (τεχνίτας). Kaip argumentuoja Heideggeris, čia Aristotelio skleidžiama ne jo paties nuomonė, bet veikiau senovės graikų bendruomenės požiūris. Tai susiję su ankstyvojo Heideggerio pastanga mokslinio tyrimo struktūrą paaiškinti per jos išsiskleidimą kasdienės būties faktiškume

(*Faktizität*). Jis rašė, kad „[...] grynojo supratimo struktūra tampa suprantama būtent tik iš jo būtiškojo išsiskleidimo faktiškajame gyvenime ir *genezės jame* būdo.“ (Heidegger 2005 [1922]: 387). Kaip tik tokio išsiskleidimo eksplikaciją Heideggeris ir randa cituotame Aristotelio teksto fragmente. Tai, kad senovės graikų bendruomenėse susiklostė toks Aristotelio atskleistas pagarbus požiūris į technikus, Heideggerio nuomone, ženklina, kad pačioje žmogaus prigimtyje, kasdienos faktiškume, išsiskleidžiančiame per bendruomenę, glūdi natūralus techninio žinojimo siekis. O minėtoji komparatyvinė išraiška „išmintingesni“ Heideggeriui ženklina tai, kad kaip tas siekiamas žinojimas čia aptariama ne kas kita, bet aukščiausia žinojimo rūšis – būtent išmintis, σοφία. Esminga tai, kad išmintingesni yra būtent technikai, techninio žinojimo turėtojai. Jie išmintingesni tuo, kad, kaip matėme, suvokia ne tik „kad“ (ὄτι) esiniai yra vienokiu ar kitokiu būdu, bet ir „kodėl“ (διότι) jie taip yra. Kaip skaitome giminingame paskaitų kurse *Platonas: Sofistas*,

Τέχνη apeina „jei – tai“ nuorodų sąryšį link „kadangi – todėl“ [*Weil – deshalb*] [sąryšio – T. M.]. [...] O „kadangi – todėl“ [sąryšyje – T. M.], kaip tai atskleista per *τέχνη*, jau numatytas pagrindo ir padarinio [*Grund und Folge*] ryšys. Tai, kas nuorodų sąryšyje pirmiausia yra αἴτιον, *kaltė kam nors, motyvas, dėl kurio kas nors yra*, vis labiau tampa ἀρχή. Pats „kodėl“ tad daugiau nebėra tai, kas vadovauja įvykdymui [Errichten] [arba gaminimui – T. M.], bet vien tik tai, kas atskleidžia esinius. Kilmės sąryšis esinių struktūroje, taigi ir patys esiniai, tampa vis labiau ir labiau atskleisti ir suprantami. (Heidegger 1992b: 76–77)

Kitaip tariant, pirminiame gaminančiame, techniniame žmogaus santykyje su esiniais glūdi praktinis tikrovės regėjimas

priežasties ir padarinio ryšiais⁴, pereinantis į dar abstraktesnį – esmingą aristotelinei mokslo sampratą – tikrovės regėjimą per pagrindo ir padarinio ryšį. Pastarasis ἀρχή tyrimas ir yra aukščiausiasis žinojimas – išmintis arba σοφία. Pakartokime, kad pastaroji kykla kaip tik iš τέχνη; šia mintį galima išreikšti netgi dar radikaliau: Aristoteliui, anot Heideggerio, pamatinis žinojimas ir yra τέχνη, tik abstrahavęsis nuo konkrečios gaminimo veiklos. Kitaip tariant, priežasties arba pagrindo ieškojimas kaip toks – esmingas, galima sakyti, visai Vakarų kultūrai – yra techninės prigimties. Visatos pirmųjų priežasčių apmąstymas – ne kas kita kaip techniko, kuriančio artefaktą, veiklos ekstrapoliacija visatos mastais: tik per bendrą gaminimo veiklos struktūrą galima klausti, kokie yra visatos pagrindai, kaipgi ji... *pagaminta*. Mano nuomone, šioji novatoriška *Metafizikos* interpretacija įrašytina į Heideggerio moderniosios technikos apmąstymų istoriją. Šiai minčiai patvirtinti paskaitykime ištrauką iš penktojo dešimtmecio pradžios paskaitų, skirtų vokiečių poeto Friedricho Hölderlino poezijai:

[...] esinio interpretacija [Auslegung] per priežastį ir pasekmę metafizine prasme yra techninė [technische]. Neribota moderniosios technikos viešpatystė kiekviename šios planetos kampe tėra vėlyva išdava labai seno techninio pasaulio aiškinimo; tas aiškinimas dar vadinamas metafizika. Esmingoji naujosios technikos kilmė glūdi metafizikos pradžioje ties Platonu (Heidegger 1992a [1941–1942]: 91).

Galime tik pridurti, kad Heideggeris čia novatoriškai atvėrė galimybę interpretuoti vieną pamatinių Vakarų kultūros tekstų

⁴ Šie ryšiai, mano nuomone, kiek kitu pavidalu eksplikuojami *Būties ir laiko* reikmens „tam kad“ (*um zu*) struktūra.

technikos problemos kryptimi. Iš tiesų tai, kad veikalo pradžioje žmonių rūšis atskiriama nuo kitų gyvūnų tuo, kad pirmoji, be vaizdinių, atminties ir patyrimo, dar gyva [ζῆ] ir amatu ar menu, arba paprasčiausiai technika (bei svarstymais) [τὸ δὲ τῶν ἀνθρώπων γένος καὶ τέχνη καὶ λογισμοῖς] (*Met.* 980b), ragina netgi svarstyti galimybę papildyti Aristotelio žmogaus sampratą: galbūt stagiriečiui žmogus yra ne tik politinis ir kalbą turintis, bet ir *techninis gyvūnas* (gal tiksliau būtų sakyti – techniškai (per priežasties prizmę) suvokiantis gyvūnas). Tokiu būdu būtų galima svarstyti dabartinę techninę žmonijos situaciją kaip plaukiančią iš pačios žmogaus prigimties.

Τέχνη καὶ ἀλήθειά εἰν βῦδο samprata

Kitas moderniajai techninės būties atverties sampratai esmingas ankstyvųjų senovės graikų (vėlgi konkrečiai Aristotelio) interpretacijų motyvas yra sąvokos τέχνη aiškinimas per sąsają su graikiškąja tiesos kaip ἀλήθεια samprata. Nuo pastarosios čia ir galime pradėti. Tai susiję su garsiąja haidegeriškąja vadinamosios propozicinės tiesos sampratos kritika. Heideggeris nesitenkina klasikine tiesos kaip mąstymo atitikties daiktams (*veritas est adaequatio rei et intellectus*) samprata ir teigia, jog ji yra išvestinė iš pirmesnio pačių dalykų atsiskleidimo, Heideggerio įvardijamo nepaslėpties (*Unverborgenheit*) sąvoka. Pastarąją Heideggeris ir formuluoja pasitelkdamas savąjį išvalgų graikiškosios ἀλήθεια vertimą *nepaslėptimi* (taip atspindima privatyvinė žodžio „ἀλήθεια“ konstrukcija – priešdėlis „ἀ-“ neigia pirminę tikrovės paslėptį (λήθη) ar paslaptį). Τέχνη, anot Heideggerio, yra ne kas kita kaip toks

tikrovės išslaptinimas. Kaip mąstytojas prieina prie tokios išvados?

Heideggeriui, kaip minėta, čia vėl svarbus Aristotelis, tačiau ne jo *Metafizika*, o *Nikomacho etika*. Pastarajame veikale mąstytojas randa graikų metafizikai trūkstamą egzistencinį matmenį. Svarbiausias čia šis *Etikos* sakiny: „Tarkime, kad pagrindinės formos, kuriomis siela teigdama ar neigdama pažiūsta tiesą [ἀληθεύει], yra penkios: menas [τέχνη], mokslinis pažinimas, supratingumas, išmintis ir protas.“ (Aristotelis 1990: 172 / *EN*. VI. 1139 b). Kaip tik tokia Aristotelio atlikta τέχνη sąvokos traktuotė per tiesos sampratą bus esminga ir vėlyvojoje Heideggerio moderniosios techninės būties atverties sampratoje. Apie cituotąjį *Etikos* sakinį Hansas Ruinas teigia:

Šio teiginio prasmė yra plačių diskusijų šaltinis. Tačiau kad ir ką Aristotelis turėjo galvoje, jo svarba Heideggerio technologijos supratimui sunkiai gali būti pervertinta. Santykis tarp *technē* ir tiesos bei būties atverties yra klausimas, lydintis jo bandymus apmąstyti technologiją filosofiskai nuo pat ankstyvųjų paskaitų. (Ruin 2013: 354–355)

Ruinas čia turi galvoje kad ir tokį sakinį iš garsiojo straipsnio „Technikos klausimas“: „Kas yra modernioji technika? Ji taip pat yra išslaptinimas. Tik kai savo žvilgsnį nukreipsime į šį pamatinį bruožą, atsivers moderniosios technikos naujumas ir savitumas.“ (Heideggeris 1992: 224). Anot Heideggerio, moderniosios technikos esmė nesutampa su pačiais įvairiausius pavidalus įgyjančiais techniniais aparatais, bet veikiau yra juos įgalinantis tam tikras pačios būties

atsivėrimo būdas. Mums čia svarbu konstatuoti, kad, kaip pripažįsta ir pats mąstytojas, tokiai moderniosios technikos sampratai suformuoti itin reikšminga senovės graikams skirtose paskaitose pasirodžiusi τέχνη kaip tiesos būdo samprata.

Išvados

Heideggerio moderniosios techninės būties atverties sampratą turėtume kildinti dar iš ankstyviausiųjų senovės graikų filosofijos interpretacijai skirtų paskaitų kursų ir kitų tekstų. Vėlesniojoje moderniosios techninės būties atverties sampratoje, skleidžiamoje po machinacijos (*Machenschaft*) ir vėliau – sąstato (*Gestell*) vardais, kaip esmingą konstitutyvinį elementą matome glūdint ankstyvąją senovės graikų būties kaip pagamintos (*Hergestelltsein*) sampratą (su joje glūdinčiu pamatiniu senovės graikų ontologijos orientyru į pastovią esamybę). Ši ankstyvųjų senovės graikų tekstų interpretacijų įtaka moderniosios techninės būties atverties sampratai matoma ir kitu aspektu: moderniajai techninei būties atverčiai esmingas konceptualinis priešastingumo horizontas, vėlgi, anot Heideggerio senovės graikų tekstų analizių, taip pat kylantis iš gaminančios veiklos (τέχνη arba *herstellende Verhalten*). Taip pat minėtajai sampratai esmingas ir kitas ankstyvųjų paskaitų momentas: aristotelinė τέχνη kaip tiesos (ἀλήθεια) ar buvimo tiesoje (ἀληθεύειν) būdo samprata atspindi originalioje Heideggerio moderniosios technikos kaip būties atverties būdo sampratoje.

LITERATŪRA

- Aristotelis, 1990. Nikomacho etika. In Aristotelis. *Rinkiniai raštai*. Vilnius: Mintis, p. 61–273.
- Aristotelis, 1999. Metafizika. Pirma knyga. Pirmas skyrius. In *Eстетikos istorija. Antologija I. Senovės rytai / Antika* (sud. A. Andrijauskas). Vilnius: Pradai, p. 570–572.
- Heideggeris, M., 1992 [1953]. Technikos klausimas. In Heideggeris, M. *Rinkiniai raštai*. Vilnius: Mintis, p. 217–243.
- Heidegger, M., 1975 [1927]. *Die Grundprobleme der Phänomenologie*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.
- Heidegger, M., 1977 [1927]. *Sein und Zeit*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.
- Heidegger, M., 1989 [1936–1938]. *Beiträge zur Philosophie (Vom Ereignis)*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.
- Heidegger, M., 1992a [1941–1942]. *Hölderlins Hymne „Andenken“*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.
- Heidegger, M., 1992b [1924]. *Platon: Sophistes*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann.
- Heidegger, M., 2000 [1976]. Neuzeitliche Naturwissenschaft und Moderne Technik. In Heidegger, M. *Reden und andere Zeugnisse eines Lebensweges*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, p. 747–748.
- Heidegger, M., 2005 [1922]. Phänomenologische Interpretationen zu Aristoteles (Anzeige der hermeneutischen Situation). In Heidegger, M. *Phänomenologische Interpretationen ausgewählter Abhandlungen des Aristoteles zur Ontologie und Logik*. Frankfurt am Main: Vittorio Klostermann, p. 345–396.
- Ruin, H., 2013. Technology. In *Bloomsbury Companion to Heidegger* (eds. F. Raffoul, E. Nelson). London; New Dehli; New York; Sydney: Bloomsbury Academic, p. 353–359.
- Ruin, H. 2014. Technology, Time and Existence. On Heidegger's Thinking of *Technē*. In *Time and Form: Essays on Philosophy, Logic, Art and Politics* (eds. M. Schuback, L. Pereira). Stockholm: Axl Books, lap. 1–31 (rankraštis).
- Sverdiolas, A. 2013. Du demiurgai. *Baltos lankos* 38/39: 156–194.
- Zimmermann, M. 1990. *Heidegger's Confrontation with Modernity: Technology, Politics, Art*. Indiana: Indiana University Press.

THE BEGINNING OF HEIDEGGER'S CONCEPTION OF TECHNOLOGY IN HIS EARLY INTERPRETATIONS OF ANCIENT GREEKS

Tomas Nemunas Mickevičius

Abstract. In this article an attempt is made to explicate the influence that the early Heidegger's interpretations of Ancient Greek philosophy had on his later conception of modern technology. It is shown, first, how the conception of Being as produced, which has arisen while searching for origins of Ancient Greek philosophy, reflects itself in the later thought on the modern technological opening of Being, named machination (*Machenschaft*) and, later, enframing (*Gestell*). Secondly, it is shown how one of the essential structural elements of productive behaviour (*herstellende Verhalten*) – namely the conception of causality – is important for the later explication of modern technological understanding of Being. And finally, it is shown how the early Aristotelian conception of *τέχνη* as a mode of truth (*ἀλήθεια*) or mode of being in truth (*ἀληθεύειν*) reflects itself in the innovative Heideggerian conception of technology as a mode of understanding of Being.

Keywords: technology, machination, enframing, producing, being.

Įteikta 2016 m. kovo 24 d.